

Türkiye’de Mülteci Hareketleri ve Ulus-Devlet Anlayışına Etkileri

Refugee Movements in Türkiye and Their Effects on the Understanding of the Nation-State

Hüseyin ÖZCAN*

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Hüseyin ÖZCAN

Orcid : 0000-0002-1927-0911
e-posta : huseyin.ozcan@ogr.deu.edu.tr

* Tarih Uzmanı

Başvuru tarihi/Submitted date:
22 Ağustos 2025
Revizyon talebi/Revision requested:
16 Eylül 2025
Son revizyon/Last revision received:
28 Eylül 2025
Kabul edildiği tarihi/Accepted date:
29 Eylül 2025

Atf/Citation:
Özcan, Hüseyin. "Türkiye’de Mülteci Hareketleri ve Ulus-Devlet Anlayışına Etkileri." *Journal of History and Strategy* 2 (Eylül 2025): 79-97.

Öz

Akdeniz, Ege ve Karadeniz doğal sınırları ile Avrupa, Afrika ve Asya'nın çevrelediği siyasi sınırlar arasındaki Türkiye, tarih boyunca göçmenlerin uğrak yeri olagelmıştır. Göçlerin bu coğrafyada yoğunlaşmasının en önemli sebeplerinden biri, bir asır önce yıkılmış olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihsel rolüdür. Türkiye'ye göç; savaşlar, doğal afetler, salgın hastalıklar, ekonomik, etnik ve dinsel çatışmaların yanı sıra; politik istikrarsızlıklar gibi faktörlerden dolayı meydana gelmektedir. Ayrıca bölgesel ve küresel olarak güçlü devletlerin göç üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır.

Bu çalışmada göç yolları üzerinde olan Türkiye'nin sığınmacılık sorunlarının güvenlik açısından değerlendirmesi yapılacaktır ve ulus-devlet yapısındaki Türkiye'ye son zamanlarda artan göçlerin etkisi araştırılacaktır. Sığınmacı konusu öncelikle kavramsal olarak incelenecektir. Çünkü sığınmacı, mülteci ve geçici koruma kavramları birbiri yerine hatalı olarak kullanılabilir. Türkiye'deki Ulus-devlet yapısının tarihsel dönüşümünden bahsedilecektir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası Ortadoğu ve Türkiye'nin yakın çevresinde gerçekleşen Körfez Savaşları, Suriye iç savaşı, Taliban yönetiminden kaçarak gelen Afganlar, Ukrayna-Rusya ve İsrail-İran arasında yapılan savaşlardan dolayı gerçekleşen göçler sığınmacılık konusunu son derece önemli hale getirmiştir. Bu çalışmada küreselleşme olgusu ile birlikte göçlerin güvenlik boyutu değerlendirilip Türkiye'nin kuruluş felsefesindeki üniter ulus-devlet yapısına etkisi ve güvenlik ilişkisi değerlendirilip tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sığınmacı, Geçici Koruma, Milli Güvenlik, Ulus-Devlet

Abstract

Located between the natural borders of the Mediterranean, Aegean, and Black Seas, and the political boundaries of Europe, Africa, and Asia, Türkiye has historically been a destination for migrants. One of the most significant reasons for the concentration of migration in this region is the historical role of the Republic of Türkiye, founded after the collapse of the Ottoman Empire a century ago. Migration to Türkiye is driven by factors such as wars, natural disasters, epidemics, economic, ethnic, and religious conflicts, as well as political instability. Furthermore, regionally and globally powerful states have significant influence on migration.

This study will assess Türkiye’s asylum-seeking problems from a security perspective, as it lies on migration routes, and will explore the impact of the recent increase in migration to Türkiye, a nation-state. The issue of asylum seekers will be examined primarily conceptually. The terms asylum seeker, refugee, and temporary protection are often used interchangeably. The historical transformation of the nation-state structure in Türkiye will be discussed. Migration, particularly in the Middle East and Türkiye’s immediate neighborhoods following the Cold War, resulting from the Gulf Wars, the Syrian civil war, Afghans fleeing the Taliban, and the wars between Ukraine and Russia and Israel and Iran, has made the issue of asylum extremely important. This study will assess the security dimension of migration alongside globalization, and discuss its impact on Türkiye’s founding philosophy of unitary nation-state structure and the relationship between security.

Keywords: *Migration, Refugee, Temporary Protection, National Security, Nation-state.*

Giriş

Göç olgusu, amaç ve şekli değişse de insanlık tarihi boyunca varlığını korumuştur. İnsanoğlu göçe, Antikçağda avcı-toplayıcıyken besin ihtiyaçlarını aramak için başlamıştır. Bu durum tarımın gelişmesine bağlı olarak ihtiyaçlar doğrultusunda şekil değiştirmiştir. Roma, Moğol ve Osmanlı gibi imparatorluklar ortaya çıkınca, etnik kökene bağlı göçler yaşanmaya başlamıştır. Göç edilmesindeki motivasyon; orta çağda savaş ve ticaret kaynaklıdır. Sanayi Devriminden itibaren göç, Avrupa’dan, Amerika kıtasına daha iyi iş imkânlarına ve ekonomik koşullara kavuşmak için gerçekleşmiştir. Diğer taraftan Fransız ihtilalinden sonra milliyetçilik olgusuyla birlikte gelişen ulus-devlet anlayışı, göç olgusuna yeni bir boyut kazandırmıştır.

Bu makalede, geçmişten günümüze ulus-devlet anlayışının Türkiye’deki evrimi araştırılacaktır. Bunun yanında Türkiye’nin yakın çevresindeki savaşlarla birlikte yoğunlaşan göç konusunun, üniter ulus-devlet yapısına etkileri irdelenecektir. Türkiye’nin yakın çevresindeki savaşların ulusal güvenliğe etkileri tartışılacaktır. Araştırma, bilimsel yayınlar ve makaleler, UNCHR (The UN Fefugee Agency) adlı örgütün resmi verileri, Resmi Gazete, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, yerli ve yabancı basın ve yayınlar incelenecektir. Sığınmacılık ve göç konusunda TÜBİTAK projesi kapsamında Koç Üniversitesi Göç Araştırma Merkezi tarafından 2014

tarihinde yayınlanan *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023*¹ adlı eser ve Ahmet Korkmaz'ın *Türkiye'ye Yönelik Sığınmacı ve Mülteci Hareketlerinin Ulusal Güvenliğe Etkileri: Suriyeli Sığınmacılar Örneği*² adında bir doktora tezi bulunmaktadır. Göç ile ilgili bir diğer çalışma Gonca Oğuz Gök'ün *Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç Güvenlik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü*³ adlı eseri, göç konusunu sadece ulus-devlet açısından değerlendirilmeyip insani boyutuyla birlikte ele alınması gerektiği ve bu perspektiften bakılmamasından dolayı uluslararası örgütlerin başarı sağlayamayacağı üzerinde durmuştur. Çalışmada bahsi geçen eserlerden farklı olarak daha genel çerçevede sığınmacılık ve göç konusu tarihsel ve güncel bulgular eşliğinde ulus-devlet ve güvenlik boyutu araştırılacaktır. İlk olarak göç, sığınmacılık, mültecilik ve geçici koruma kavramlarının tanımları üzerinde durulacaktır.

20. yüzyılda özellikle iki dünya savaşı ile birlikte kitlesel göçlerin yaşanması, iltica konusunun gündeme gelmesine sebep olmuştur. İltica, göç alan ülkelerde Siyasi, kültürel, insanî sorunlar meydana getirmiştir. Bu sorunları çözmek amacıyla milletler cemiyeti önderliğinde organizasyonlar meydana getirilmiştir.⁴ Mülteci konusunda ilk organizasyon, I. Dünya Savaşı ve 1917 Bolşevik devrimi ile birlikte göç etmek zorunda kalan milyonlarca kişi için kurulmuştur. Milletler Cemiyeti döneminde Bolşevik Devriminden kaçan bir milyondan fazla kişi için “Rus Mülteciler için Yüksek Komiserlik” (1921-1930) adında bir organizasyon kurulmuştur.⁵

1921 yılında “Milletler Cemiyeti Yüksek Komiseri” olarak atanan Fridtjof Nansen, 1922 yılında hükümetler ile görüşmeleri sonucu Rusya ve Osmanlı'dan gelen göçmenler için “Nansen Pasaportu” düzenlenmiştir.⁶ 30 Haziran 1928 tarihinde Rus ve Ermeni mültecilerinin; adalete erişimleri, çalışma hakkı, sınır dışı edilmeme, vergilendirmede eşitlik ve kimlik belgesi alma konularında düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca 1930 yılından itibaren Almanya, İtalya ve İspanya'da faşizm yükselişe geçmiştir ve uluslararası politik sorunlardan dolayı mülteci akınları artmıştır. Milletler Cemiyeti 28 Ekim 1933 tarihinde daha istikrarlı yasal statü için Mültecilerin Statülerine ilişkin Uluslararası Sözleşme imzalanmıştır.⁷

1933-1939 yılları arasında Hitler yönetimindeki Almanya'dan kaçmak zorunda kalan yaklaşık 400.000 insanı yerleştirmek için “Almanya'dan Gelen Mülteciler İçin Kurulan Yüksek Komiserlik” adında bir organizasyon kurulmuştur. Bu mülteciler

1 Ahmet İçduyu, Sema Erder ve Faruk Gençkaya, *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023*, (İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırma Merkezi, 2014).

2 Ahmet Korkmaz *Türkiye'ye Yönelik Sığınmacı ve Mülteci Hareketlerinin Ulusal Güvenliğe Etkileri: Suriyeli Sığınmacılar Örneği*, (Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, 2017).

3 Gonca Oğuz Gök, “Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvenlik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 2016, 65-82.

4 Ersan Barkın, “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(2014), 336.

5 Ekrem Benzer, *Uluslararası Hukuk Perspektifinden Mülteci Rejiminin Gelişim Süreci ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği*, (Doktora Tezi TC Dicle Üniversitesi, 2023), 32.

6 Neslihan Özkerim, *Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda İltica Hakkı*, (Yüksek Lisans Tezi T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2015), 8.

7 Ekrem Benzer, *Uluslararası Hukuk*, 37-39.

başta Filistin olmak üzere güvenli ülkelere yerleştirilmiştir.⁸ Almanya’dan Gelen Mülteciler İçin Kurulan Yüksek Komiserlik ile Rus Mülteciler için Yüksek Komiserlik birleştirilerek 1939 tarihinde “Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiserliği” adı altında birleştirilmiştir.⁹

Mülteci statüsü ile ilgili uluslararası anlaşma, II. Dünya Savaşından sonra 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre’de yapılmıştır. Bu sözleşme Avrupa’da II. Dünya savaşı sırasında göç etmek zorunda kalanlar için kullanılmaktaydı.¹⁰ Ancak bu sözleşmedeki zaman ve mekân kısıtlaması 2 Ekim 1967 tarihinde imzalanan New York Protokol’ü ile kaldırılmıştır.¹¹ Bu sözleşme aynı zamanda “1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesinin” temeli olarak kabul edilmektedir.¹²

1. Mülteci, Sığınmacı ve Geçici Koruma

Tanım olarak mülteci, sığınmacı ve geçici koruma kavramları arasında farklar vardır.¹³

Bulunduğu ülkeden ekonomik ya da sosyal olarak memnun olmayanların gönüllü olarak legal veya illegal bir şekilde başka bir ülkeye gitmesi eylemine “göç” denilmektedir. Göç, tarih boyunca gerçekleşen bir olgudur. Ancak uluslararası göç, özellikle Fransız İhtilalinden sonra modern ulus-devlet yapısı ile ortaya çıkan bir kavramdır.¹⁴

Irkı, dini, ulusal kimliği, sosyal konumu ve siyasi düşüncelerinden dolayı devlete güveni kalmayan vatandaşlar, başka bir ülkeye iltica başvurusunda bulunur. Bu başvurunun kabul edilmesiyle elde edilen hukuki duruma, “mülteci statüsü” denir. İltica talebinde bulunan kimselerin müracaatlarının kabul olana kadarki hukuki statüsüne ise “sığınmacı statüsü” denir.¹⁵

Geçici koruma statüsü, kitleler halinde gelen sığınmacılara kısa vadeli acil müdahaleye denir.¹⁶ Sınırlı bir süre için geçerlidir. Uluslararası koruma statüsü kapsamında kitlesel sığınma ve geri göndermeme prensibine dayanan “Geçici Koruma”, her ne kadar geçici olarak nitelense de sığınma gerekçeleri ortadan kalkmadığı müddetçe geçerlidir. Geçici koruma konusundaki Türkiye doktrininin uluslararası koruma

8 Ekrem Benzer, 41.

9 Ekrem Benzer, 42.

10 Mehmet Özcan, *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku*, (Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırma Kurulu yayın 1996), 14.

11 Mehmet Özcan, 17.

12 Neslihan Özkerim, *Türk ve Avrupa*, 8.

13 Osman Çöllü, “Göç Olgusunun Türk Sağlık Sistemindeki Etkileri: Suriyeli Sığınmacılar Örneği”, *21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler bir Türkiye Perspektifi (Editör Hüseyin Aygül ve Erdal Eke)*, (Ankara: Nobel yayınları, 2018), 238.

14 Gonca Oğuz Gök, “Kimin Güvenliği?”, 65-82.

15 Osman Çöllü, “Göç Olgusunun”, 238.

16 Seren Akdoğan, *Geçici Koruma Statüsündeki Yabancıların Çalışma Hakları*, Yüksek Lisans Tezi T.C. Marmara Üniversitesi, 2022, 10. Ayrıca bkz., Bilhan Kartal ve Emre Başçı, “Türkiye’ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 12, 2 (2014), 275-299.

kapsamına uyup uymadığı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.¹⁷ Uluslararası hukukta, devletlerin misafirlere sığınma hakkı tanıması durumunda, sığınmacılara karşı sorumluluk altına girmiş sayılır. Bu sorumluluklar; sığınmacıyı kendi ülkesine kabul etme, kendi ülkesinde kalmasına müsaade etme, sığınmacıyı sınır dışı etmeyi yasaklama, kişinin geri iade edilmesini yasaklama, kişiye karşı soruşturma açılmaması ve kişinin özgürlüğünün farklı yollarla cezalandırmak suretiyle kısıtlanmaması şeklindedir.¹⁸ Türkiye’deki göç hareketleri Cenevre Sözleşmesi’ne göre “mülteci krizi” tanımlamasındayken; Türkiye özelinde göç hareketleri “geçici koruma altındaki sığınmacı” olarak değerlendirilmektedir.¹⁹

2. Türkiye’de İskân Kanunları ve İltica Yönetmelikleri

Türkiye’de göç hareketleri, İstiklal Savaşlarının kazanılmasından sonra Anadolu’nun milli bütünlüğünü sağlamak için, ulus-devlet yapısını destekleyen bir anlayış ile gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda çıkarılan ilk kanun 23 Ekim 1923 tarihinde yürürlüğe giren *Mübadele ve İskân Kanunu*’dur.²⁰ Bu kanunla, Anadolu’daki Rumlar ile Yunanistan’daki Müslümanların mübadelesi (değişimi) şeklinde gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Cumhuriyet ilan edildikten sonra günümüze kadar üç iskân kanunu daha çıkarılmıştır. Bunlardan ilki; 1 Temmuz 1926 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 885 numaralı kanundur²¹. Bu kanunun çıkarılma amacı; dışarıdan da destek alarak Türkiye’de yapılan yeniliklere karşı çıkanlara yönelik düzeni sağlamaktır²². İkincisi; 14 Haziran 1934 tarihinde kabul edilen ve 21 Haziran 1934 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 2510 numaralı kanundur²³. Bu kanun ile dışarıdan gelen göçmenlere; gümrük muafiyeti, kamu araç ve gereçlerinin kullanımı gibi kolaylıklar getirilmiştir. Ayrıca toplumsal eşitsizliği ortadan kaldırmak ve ülke üzerinde eşit egemenlik sağlanması için tüzel oluşumlar kaldırılmış ve bu oluşumların malları ve toprakları, topraksızlara

17 Meltem Ece Oba, “Türk Hukukunda Geçici Koruma Rejimi”, (Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi, İstanbul, 2018), 75; ayrıca geçici koruma ile ilgili hukuki olarak bilgi almak için bkz. Ayşe Dicle Ergin ve Yiğit Kader, “Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Rejiminde Geçicilik Unsuru: “Geçici” Olan Nedir?”, *İnsan Hakları Yıllığı*, 42, 2 (2024), 79-122.

18 İçişleri Bakanlığınının 1/7/1994 tarihli ve 173475 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu’nca 14/9/1994 tarihinde kararlaştırıldığı yönetmelik için Bkz. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, erişim 05 Temmuz 2025 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22127.pdf>

19 K. Dicle Bayır ve Fuat Aksu, “Açık Kapı Politikasından Güvenlik Tehdidine Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Olgusu”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 2(2020), 324-356.

20 Kemal Arı, *Büyük Mübadele*, 1.b., (İstanbul: İş Bankası Kültür Yay., 2023).; ve Muhammet Sarı, “1923 Mübadele İmar ve İskân Kanunu”, *Yeni Atatürk Ansiklopedisi* (yayın tarihi 12 Nisan 2021), erişim 31 Temmuz 2025 <https://yeni.ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/911/Atat%C3%BCrk-D%C3%B6nemi-%C4%B0sk%C3%A2n-Kanunlar%C4%B1>

21 TBMM, “İskân Kanunu”, erişim 09 Ağustos 2025, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/ https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400885.pdf

22 Elif Zülal Saygın, “Atatürk Dönemi Göç ve İskân Politikaları”, *ASSAM Uluslararası Dergi*, 9, 22(2022), 1-18.

23 TBMM, “İskân Kanunu”, erişim 09 Ağustos 2025, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/ https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc013/kanuntbmmc013/kanuntbmmc01302510.pdf

ve muhacirlere dağıtılması hedeflenmiştir.²⁴ Sonuncu iskân kanunu ise; 19 Eylül 2006 tarihinde kabul edilmiş ve 26 Eylül 2006 tarihinde *Resmi Gazete*’de yayınlanmıştır.²⁵ Bahsi geçen iskân kanunu Avrupa Birliğine katılmak için düzenlenen “9. Uyum Paketi” ne hazırlık amacı ile hazırlanmıştır.²⁶

Uluslararası mülteci yönetmeliği, 1994 yılında imzalanan “İltica Yönetmeliği” ile Türk hukuk sisteminde yerini almıştır.²⁷ Yönetmeliğe göre Avrupa’dan gelip başka bir ülkeye gitmek isteyenler “mülteci”, Avrupa dışında herhangi bir ülkeden gelenler ise “sığınmacı” olarak tanımlanmış ve geçici olarak misafir edilmişlerdir.²⁸

Suriyelilere 22 Ekim 2014 tarihinde sağlık ve diğer hizmetlerden yararlanmaları için “geçici koruma” statüsü verilmiştir.²⁹ Türkiye’de, Suriye’de meydana gelen insani kriz neticesinde 2012 yılından itibaren artan sayıdaki Suriye vatandaşı (fazlaşan insani ihtiyaçlarından dolayı) “açık kapı” politikası uygulanmıştır. İlk etapta 256.971 Suriye vatandaşı için 10 şehirde 26 geçici barınma merkezi kurulmuştur. Ancak Suriye’deki iç savaş bitmemiştir ve kitleler halinde savaş mağdurları gelmekte olduğu için barınma merkezleri yeterli olamamaktadır. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı’na göre geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 16 Eylül 2020 tarihinde 5 ilde 7 koruma merkezinde 59.877 kişiyken, geçici barınma merkezi haricinde 3.559.041 kişidir.³⁰ Göç İdaresinin 15 Ağustos 2025 tarihindeki verilerine göre; 8 Aralık 2024 tarihinde Esed rejiminin çökmesinden sonra gönüllü olarak Suriye’ye dönen göçmenlerin sayısı, 1 milyon 150 bin 652; geçici koruma kapsamında kalanların sayısı ise 2 milyon 543 bin 711 dir.³¹

UNCHR (The UN Fefugee Agency) nin verilerine göre dünya genelinde zorla yerinden edilmiş kişi sayısı 2025 Nisan ayı itibarı ile 122,1 milyona ulaşmıştır. Yine UNCHR verilerine göre; göç edenlerin 73.5 milyonu kendi ülkeleri içinde yerinden edilirken, 31 milyonu UNCHR himayesi altındaki mültecilerdir, 8.4 milyonu sığınmacılar, 5.9 milyonu Filistinli mülteciler ve son olarak yine 5.9 milyonu uluslararası korumaya ihtiyacı olan diğer kişilerdir. Düşük ve orta gelirli ülkeler mültecilerin %73’ünü ağırlamaktadır.³² Gelişmekte olan Türkiye Cumhuriyeti de göç konusunda tercih edilen ülkelerden biridir. Suriye’deki iç savaştan, Ukrayna-Rusya Savaşı’ndan, İsrail-İran savaşından ve Taliban yönetimindeki Afganistan’dan gelen göçmenlerin

24 Bilge Kağan Şakacı ve Selçuk Özkaya, “1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu ve Basındaki Yansımaları”, *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 7, 2(2021), 249-268.

25 İskân Kanunu, *Resmi Gazete*, erişim 09 Ağustos 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>

26 Canan Emek İnan, “Türkiye’de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2, 3 (2016), 10-33.

27 Hüseyin Aygül, Erdal Eke Ed., *21. Yüzyılda Uluslararası*, 241.

28 Bilhan Kartal ve Emre Başcı, “Türkiye’ye Yönelik”, 12, 2 (2014), 275-299.

29 Osman Çöllü, “Göç Olgusunun”, 244.

30 “Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler”, *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı*, erişim 01 Ocak 2025 tarihinde erişilmiştir, <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>

31 “Gönüllü, Güvenli, Onurlu ve Düzenli Geri Dönüşler Hız Kazandı”, *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı* Erişim 17 Ağustos 2025 tarihinde erişilmiştir, <https://www.goc.gov.tr/gonullu-guvenli-onurlu-ve-duzenli-geri-donusler-hiz-kazandi>

32 UNCHR, <https://www.unhcr.org/tr/>, 18 Ağustos 2025 tarihinde erişilmiştir.

önemli bir kısmı Türkiye'ye yönelmiştir. Bu da Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet ve demografik yapısına önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Çünkü ulus-devlet olgusu sadece siyasi birlikten meydana gelmemektedir; diğer taraftan toplumun etnik ve kültürel olarak da birlik ihtiva etmesi gerekmektedir. Daha da önemlisi toplumun millet olması ve aynı geleceği inşa için ortak irade koymaları gerekmektedir. Hal böyleyken yeni gelenlerin entegrasyonu onlarca yıl alacaktır.

Ulusal güvenlik göç ilişkisi son yıllarda artan terör olaylarıyla araştırma konusu olmaya başlamıştır. Ülkelerin ulusal güvenliği, göç vasıtasıyla bir şekilde sınırdan geçmeyi başaran teröristlerden dolayı tehdit altındadır. Bu bağlamda 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör saldırısı, sınır güvenliği ve göç konusunda özellikle ABD ve Avrupa'yı önlem almaya yöneltmiştir. Son çeyrek yüzyılda Türkiye'de de, göç ve güvenlik ilişkisi, artan terör olayları sonucu sorgulanmaya başlamıştır. Nitekim 13 Kasım 2022 tarihinde Taksim'de meydana gelen terör saldırısı Türkiye'deki göç güvenlik ilişkisini gösteren örneklerden sadece bir tanesidir. PKK/PYD/YPG terör örgütünün Suriye Kobani'deki merkezinin üstlendiği bu terör eyleminde 6 kişi ölmüş, 81 kişi de yaralanmıştır.³³

Ümit Özdağ, 2019 verilerine göre *Stratejik Göç Mühendisliği* adlı eserinde; Türkiye'deki toplam göçmen sayısının 7,5 milyon kişiyi bulduğunu ve bu sayının genel nüfusa oranının %8,6'sı olduğunu belirtmiştir.³⁴ Göç yoluyla etnik farklılıkların artması, ulus-devlet yapısına önemli zarar vermektedir.³⁵ Türkiye, sığınmacıları kabul ederek bir göç ülkesi haline gelmiştir. Türkiye'de düzenini kuran göçmenler arasında geldikleri ülkedeki koşullar düzelse bile gitmeyi tercih etmeyenler çıkacaktır.

Ak Partinin ulus-devlet yapısı yerine çok kültürlü, karşılıklı güven ilkesine dayalı, siyasi diyalog, ekonomik bağımlılık, farklı etnik ve mezhepsel kökenli toplumların bir arada yaşayacağı bir yapı inşa etme politik söylemine sahiptir.³⁶ Bu söylem de ulus-devlet yapısı ile çelişki oluşturmaktadır.

3. Ulus-Devlet Anlayışının Tarihsel Gelişimi ve Dönüşümü

Fransız İhtilali ile birlikte dünya; eşitlik, hürriyet, demokrasi ve milliyetçilik kavramlarıyla tanışmıştır. Dünya geneline yayılan bu düşünceler arasından milliyetçilik kavramının; demokrasi, eşitlik ve kardeşlik kavramlarına göre daha hızlı yayılması, çok uluslu imparatorluklar için önemli bir tehdit haline gelmiştir.³⁷ Bu bağlamda Avrupa'yı derinden etkileyen 1830 ve (liberal, sosyalist, düşünce gruplarının, farklı yayın organlarının ve sendikaların etkisiyle Avrupa genelinde kitleler halinde meydana gelen)

33 Ferihan Polat ve Sevil Bincan, "Türkiye'de Siyasal Partilerin Yasa Dışı Göç Sorununa Yönelik Tutumları: 13 Kasım 2022 Taksim Terör Saldırısı Örneği", Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25 2(2023), 284-295.

34 Ümit Özdağ, *Stratejik Göç Mühendisliği*, 2. B, (Ankara: Kripto yayınevi 2020), s. 40.

35 Stephen Castles, Mark J. Miller, *Göçler Çağı Modern Dünyada Göç Hareketleri*, Çev. Bülent Uğur Bal İbrahim Akbulut, I. b., (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008), 21.

36 Korkmaz, "Türkiye'ye Yönelik", 144.

37 Süleyman Erkan, "Savaş ve Barış Bağlamında XIX. Yüzyıl Uluslar Arası İlişkileri'nin Özellikleri", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 22 (2010), 93-115.

1848 tarihlerindeki ihtilaller özellikle çok uluslu devletleri etkilemiştir. Bu ihtilallerin bir kısmı, işçi haklarıyla başlayıp siyasi rejimi değiştirmeye sebep olurken; başka bir kısmı da milliyetçilikle birlikte yeni devlet kurmaya yönelik gelişmelere yol açmıştır.³⁸ 1848 ihtilallerinde muhtariyet statüsündeki Macaristan, egemenliğini kazanmak için Avrupa’daki özgürlük akımını fırsat olarak görmekteydi. Nitekim Macaristan, Kossuth komutasındaki bir ordu ile bağımsızlık mücadelesine başladı. 14 Nisan 1849 tarihinde Macaristan’ın bağımsızlığını ilan etmesi üzerine, Avusturya ve Rus kuvvetlerinden oluşan 370000 kişilik ordu Macaristan üzerine gönderilmiştir. Sonuç olarak Macaristan ordusu ağır bir yenilgi alarak bağımsızlık girişiminde başarısızlığa uğramıştır.³⁹ Macar bağımsızlığı için Temeşvar yenilgisi sonrasında Macar, Polonyalı ve İtalyan mülteciler, Osmanlı Devletine sığınmışlardır.⁴⁰ Müslüman olmak şartıyla önemli konumlara gelen Leh ve Macar mülteciler, Osmanlı Devletine hem yapısal hem de fikrî bağlamda katkı sağlamışlardır. Bahsi geçen siyasi sığınmacılardan Mustafa Celalettin Paşa (Konstanty Borzecki), Türklüğe bilimsel bir yaklaşımla yeni bir perspektif getirmiştir. Öyle ki, Mustafa Celalettin Paşa’nın düşünceleri hem Osmanlı aydınlarını etkilemiş; hem de yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal’in dikkatini çekmiştir. Nitekim Türklük ile ilgili tam manasıyla bilimsel olmasa da Mustafa Celalettin Paşa’nın yazmış olduğu ilk eser, oğlu Enver Celalettin Paşa tarafından Mustafa Kemal’e (Rumeli Kolordu Kumandanlığına yeni atandığında) teslim edilmiştir. Mustafa Kemal bu eseri dikkatle incelemiş, önemli gördüğü yerlerin altına çizmiş ve bazı yerlerine not düşmüştür. Mustafa Kemal’in milliyetçilik konusunda bu eserden de ilham aldığı düşünülmektedir.⁴¹ Fransızca kaleme alınan bu eserin adı *Turcs Ancient Et Modernes*’tir.⁴²

Fransız İhtilalinden sonra yayılan ulus-devlet anlayışından en fazla etkilenen imparatorluklardan biri Osmanlı İmparatorluğudur. XIX. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı İmparatorluğu üzerinde planları olan güçlü devletler tarafından milliyetçi duygular, Hristiyan tebaalara aşılarmaya başlandı.⁴³ Bu aşılama neticesinde Balkan bölgesinde birçok ayaklanma ve çete (terör) faaliyetleri meydana geldi.

Ayaklanmalar Sırp isyanı ile başlasa da bağımsızlığını ilk kazanan Yunanistan olmuştur. 1821 tarihinde başlayan Mora isyanı Batı’nın maddi ve manevi destekleri ile 1829 yılında Yunanistan’ın kurulmasıyla sonuçlanmıştır.⁴⁴ Özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sonrası imzalanan Ayastefanos ve Berlin Antlaşmalarından (1878)⁴⁵ sonra Balkanlar’daki ayrılıkçı hareketler artmış ve bu süreç, millet sistemindeki Osmanlı

38 Abdullah Saydam, "Osmanlıların Siyasi İhtilallere Bakışı ya da 1949 Macar-Leh Mülteci Meselesi", *Belleten*, 61, 231(1997), 339.

39 Musa Gümüş, "1948 Mülteciler Meselesi Örneğinde 19. yüzyıl Türk Diplomasisi", *Histori Studies International Journal of History*, 2, 2(2010), 257-258.

40 Cansu Çelenk Jahangiri, "Misafirperverlik ve 19. Yüzyıl Osmanlı Diplomasisi: 1848/49 Macar Mültecileri Meselesi", *Akademik Düşünce Dergisi*, 11(2025), 52.

41 Musa Gümüş, *1848 İhtilalleri Sonrasında Osmanlı Devleti'ne Sığınan Leh ve Macar Mültecileri'nin Osmanlı Modernleşmesine Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, 2007), 128-144.

42 Mustafa Celalettin, *Turcs Ancient Et Modernes*, Paris: 1870.

43 Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-1994)*, (İstanbul, Filiz Kitapevi, 1995), 130.

44 Enver Ziya Karal, "Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)", *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 2007, 5: 112-119.

45 Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, (Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1997), 523.

İmparatorluğu'nun sonunun gelmesinde etkili faktörlerden biri olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu, Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimlerinden sonra oluşan yenedünya düzenine ve değişen güç dengelerine karşı doğru pozisyon almaya çalışıyordu. Çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu, dağılmanın önüne geçmek amacıyla; bir yandan modernleşme gayreti içindeyken, öte yandan Osmanlı aydınları tarafından *Garpcılık*, *Osmanlıcılık*, *İslamcılık* ve *Türkçülük* akımları geliştirilmekteydi. Bu akımlar İslahat Fermanı'ndan sonra Osmanlı aydınları tarafından tartışılmaya başlanmıştır.

Türkçülük fikrini siyasi anlamda ilk olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti gündeme getirmiştir. Türk milliyetçiliği, Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarının kaybedilmesiyle birlikte ön plana çıkmıştır.⁴⁶ En önemli öncülerinin Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp'in olduğu bu fikri akım, Osmanlı devletinin yıkılmasından sonra kurulacak Türkiye Cumhuriyeti'nin de en önemli ilkelerinden biri olan milliyetçilik ilkesinin fikrî altyapısını oluşturacaktır.

Türkiye coğrafyasında, Osmanlı Devleti'nin topraklarını kaybetmesiyle yaşanan içeri doğru göçlerden, Lozan Anlaşması'ndaki Mübadele Protokolü⁴⁷ ile gerçekleşen göçlere, geçmişte yaşanan çok önemli deneyimler olmuştur. Bu göçler, Osmanlı Devleti'nin iskân politikasıyla Avrupa'nın çeşitli yerlerine yerleştirilen Türkmenlerin Anadolu'ya geri gelmek zorunda kalması ile sonuçlanmıştır. I. Dünya savaşı yıllarında 16 milyon nüfusun 3 milyonu Rumlar, Ermeniler ve Yahudilerden oluşmaktayken, Cumhuriyetin ilanından sonra 1927 nüfus sayımlarında yaklaşık 13 milyon olan nüfusun sadece %3'ünden azı gayrimüslimdir. Türkiye'de göç hareketleri, 1923-1950 tarihleri arasında millileşmek amacı ile de gerçekleştirilmiştir. Bu göçlerde, bir taraftan Türk soyundan gelenler Anadolu'ya yerleştirilirken; diğer taraftan Müslüman olmayanların ülke dışına göçü şeklinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde gayrimüslim yurttaşların genel nüfusa oranı %1'lere kadar düşmüştür. Ayrıca, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya'dan yaklaşık 850 bin soydaş Türkiye'ye gelmiştir.⁴⁸ Ulus-devlet oluşumunun tamamlandığı 1950-1980 tarihleri arasındaki dönemde, sanayileşmeye bağlı kentleşme adımları atılmıştır ve bunun yanında yurt dışına göç olduğu gibi tersi durum da gerçekleşmiştir.

1946-1989 yılları arasındaki soğuk savaş döneminde ulus-devlet, devlet sınırları ve milliyet kavramları Batı Avrupa'da ön plana çıkmıştır. Ayrıca bu ülkeler, ulus-devlet kavramlarının ön plana çıkmasına rağmen, işgücü ihtiyacını başka ülkelerden karşılamak durumunda kalmışlardır. Bu noktada kalıcı ve geçici işgücü ihtiyacını karşılamak üzere gelen göçmenleri, ulusal sistemlerine kontrollü bir şekilde dâhil etmeye çalışmışlardır. Soğuk Savaş döneminde batı ve kuzey ülkeleri, 1918-1946 yılları arasındaki ulus-

46 Yaşar Semiz, "İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Türkçülük Politikası", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 35(2014), 217-244.

47 Lozan Anlaşması'ndaki 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan "Türk ve Rum, Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme" protokol ile gerçekleşen mübadele hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Kemal Arı, *Büyük Mübadele*, I. B., (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2023), 56-57.

48 Ahmet İçduygu, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya, *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023 Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Oluşumlara*, İstanbul, Koç Üniversitesi Göç (Araştırma Merkezi yay., 2014), 54.

devlet olmak amacıyla uyguladıkları asimilasyon politikası yerine; entegrasyon ve çok kültürlülük politikasını tercih etmeye başlamışlardır.⁴⁹

Batı, Soğuk savaş döneminde sığınma ile ilgili talepleri, Doğu Blok’una karşı bir üstünlük göstergesi olarak kullanıyordu. Ancak Doğu Blok’unun yıkılmasıyla Avrupa’da sığınmacılıkta artış görülmeye başlamıştır. Bundan sonra Batı, sığınma konusuna insani olarak bakmayı bırakıp güvenlik açısından değerlendirme yoluna gitmiştir.⁵⁰ Günümüzde sığınmacı ve göçmenleri kabul etme konusunda batı son derece seçici ve titiz davranmaktadır. Avrupa’nın aksine Soğuk Savaş sonrasında Türkiye’de göç politikaları, ulus-devlet anlayışından giderek uzaklaşmıştır.

Ünlü Fransız filozof Ernest Renan’a göre milliyetçilik; aynı yöne doğru yönelen bir dizi olgunun yarattığı tarihsel bir neticedir.⁵¹ Fransız İhtilali’nden sonra dünyada yükselen milliyetçilik akımı, Osmanlı Devleti’nde ilk olarak Balkan Savaşları’ndan sonra gündeme gelmiştir. Hal bu ki küçük prensliklerden ve krallıklardan oluşan Almanya ve 38 parçadan oluşan İtalya gibi devletler XIX. yüzyılın sonlarında siyasal birliklerini sağlamıştı.⁵² Türkiye’de ise Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra son derece kucaklayıcı bir anlayış ile Atatürk Milliyetçiliği kabul görmüştür. Bu milliyetçilik anlayışında etnik köken ne olursa olsun her kes Türk olarak kabul edilmektedir ve herkes kanun karşısında eşittir. Bu milliyetçilik anlayışının temelinde modernleşme, uluslaşma, eşitlik ve laiklik ilkeleri yer almaktadır.

Atatürk önderliğinde kazanılan ulus-devlet yapısı, son zamanlardaki gerek küreselleşmenin etkisiyle gerçekleşen nüfus hareketlerinden; gerekse savaşlardan kaynaklanan göç ve sığınma hareketlerinden dolayı etkilenmeye başlamıştır. Emperyalist devletler son yüzyılda kendine özgün şartlarda 100’den fazla göç olayını stratejik bir silah olarak kullanmıştır.⁵³ Ayrıca bu devletler diğer bir taraftan ulus-devlet yapısını bozmak için, bölücü faaliyet gösteren PKK gibi terör örgütlerine gayri resmi olarak maddi ve manevi destek sağlamaktadır. Bu bağlamda; emperyalistlerin Türkiye’de ulus-devlet yapısına karşı olduğunu gösteren önemli tarihi belgelerden biri; Ferroz Ahmad’ın *Bir Kimlik Peşinde Türkiye* adlı eserinde ABD’ye ait Ulusal Güvenlik Belgesi (NSA) ’dir.⁵⁴ Feroz Ahmad, ABD’nin Türkiye’nin ulus-devlet yapısına yönelik siyasetiyle ilgili bahsi geçen kitabında şu satırlara yer vermiştir:

Türkiye’deki siyasal olaylar Soğuk Savaş’tan ve Ortadoğu’daki olaylardan etkileniyordu. Washington’daki siyaset üreticileri Ortadoğu ve Asya’da milliyetçiliğin yükselişini dikkatle izliyor ve milliyetçiliğin Batı çıkarlarına en az komünizm kadar büyük bir tehdit olduğunu düşünüyorlardı. Bunun sonucunda Amerikan yönetimi Kasım 1958’de, İslâm’ın milliyetçilik ve komünizme karşı bir panzehir olarak kullanılabileceğini

49 Ahmet İçduygu, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya, 50.

50 Ahmet Korkmaz, “Türkiye’ye Yönelik”, 2.

51 Ernest Renan, *Ulus Nedir?* (Çev. Gökçe Yavaş), 1. B., (İstanbul, Pinhan Yay., 2016), 38.

52 Levent Kayapınar, “19. Yüzyılın İkinci Yarısında Avrupa (1848-1878), *Yakın Çağ Avrupa Tarihi*, 1. b., (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013), 52-53.

53 Kelly M. Greenhill, “Strategic Engineered Migration As a Weapon of War”, *Civil Wars*, . 10, 2 (2008), 6-21. (erişim 16 Ağustos 2025 <https://doi.org/10.1080/13698240701835425>)

54 Ferroz Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, 1. B., (İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006), 169.

öngören bir iç hizmet belgesi -5820/1 numaralı Ulusal Güvenlik Kurumu [NSA] belgesi- yayınladı. 1960 sonrasında birçok Türk milliyetçisi ABD politikalarını ve kendi hükümetlerinin bunlara gözü kapalı uyumunu eleştirmeye başlamışlardı. Milli Birlik Komitesi Türkiye'nin NATO'ya bağlılığını tekrar tekrar bildiriyordu. Sovyet nükleer tehdidine rağmen Ekim 1962 Küba Füze Krizi'nde İnönü Washington'ın yanında yer almıştı. Ancak Türkler, Kennedy yönetiminin Moskova'yla pazarlığında Türkiye'deki Jüpiter füzelerinden vazgeçtiğini öğrendiler. Kısa süre sonra açıklandı ki, Sovyetlerle savaş durumunda NATO plancılarına göre İstanbul ve Batı Anadolu dışında kalan Anadolu'nun büyük kısmı feda edilebilirdi! Türkiye'nin de ilişkileri gündelik politikanın bir parçasına dönüşmüştü.

Buradan ABD'nin Türkiye'nin laikliğine ve ulus-devlet yapısına karşı faaliyetlerinin, 1960'lara hatta daha bile geriye götürülebileceği anlaşılıyor. Nitekim Soğuk savaş döneminde özellikle 1960'lardan sonra savaşı göze alamayan süper güçler, stratejik bölgelerde yer alan devletlerin askeri, siyasi ve ekonomik güçlerini ele geçirmek amacındaydılar. Ayrıca bölgedeki gelişmelere yön vermek, hedef aldıkları bu devletleri yıldırma ve yok etmek amaçlarında olan bu süper güçler, terörü sinsi bir silah olarak kullanmaktadırlar.⁵⁵

Osmanlı Devleti'nin son döneminde gündeme gelen Kürtçülük sorunu, 1916 yılında imzalanan Sykes-Picot Antlaşmasıyla başka bir aşamaya geçmiştir. I. Dünya savaşından sonra oluşan yeni sınırlardan sonra Kürtlerin yaşadığı coğrafya dört parçaya bölünmüştür. Bu durum Ortadoğu'da etkin olmak isteyen emperyalist devletlerin sömürgeci faaliyetleri için önemli bir fırsat sunmaktadır.⁵⁶ Bu durum, ulus-devlet istemeyen etkin devletler için uygun koşullar sağlamaktadır.

Son yıllarda özellikle küresel olarak ABD ve Rusya; bölgesel olarak İsrail, İran ve Türkiye Ortadoğu'yu şekillendirmek konusunda aktif rol oynamaktadır. Aktörlerden Rusya, Ukrayna ile 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan savaştan dolayı Suriye'deki etkisini kaybetti. Bundan sonraki süreçte Ortadoğu'da denge, İsrail ve en büyük lojistik ve silah destekçisi olan ABD lehine değişti. İsrail, Gazze'ye yapmış olduğu ablukadan dolayı neredeyse tüm dünya ülkelerinin tepkisini üzerine çekmiştir. Rusya'nın Ortadoğu'dan çekilerek Ukrayna ile olan savaşına odaklanmasından sonra Esed rejimi sona ermiştir. Esed yerine kırmızı bültenle aranan ve başına ödül konulan HTŞ lideri terörist olan Ahmed Eş-Şara'nın geçmesi, getirilmek istenen "demokrasi" konusundaki samimiyetin ölçüsünü göstermektedir.

ABD'nin desteğine güvenen ve aynı zamanda Rusya'nın da yokluğunu fırsat gören İsrail, kendi güvenliği için Ortadoğu'da ulus-devlet istememektedir. Nitekim ABD Ortadoğu temsilcisi sıfatıyla Tom Barrack, Associated Press'e (AP) verdiği demeçte; "Güçlü ulus-devletler bir tehdittir. Özellikle Arap devletleri, İsrail Devleti için bir tehdit

55 Nuray Altındağ, "Türkiye'nin PKK Bölücü Terör Örgütü ile Mücadelesine Dair Bir Analiz", *Anadolu Strateji Dergisi*, 2, 1,(2020), 1-33.

56 Mustafa Çalışkan, "Suriye'de PKK Faaliyetlerinin Tarihi Arka Planı ve PYD Terör Örgütünün Siyasallaşma Çabaları", *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, (2020), 63-91.

olarak görülür” demiştir.⁵⁷ ABD’nin İsrail’e yönelik kayıtsız şartsız desteği buradan da anlaşılmalıdır. ABD büyükelçisi Barrack Anadolu Ajansına (AA) verdiği mülakatta “Osmanlı İmparatorluğundaki “millet sisteminin”, yüzlerce yıl farklı grupların merkezi sistemde varlıklarını sürdürmelerine imkân verdiğini...”⁵⁸ şeklinde anakronizm yapması; Ortadoğu’da aktif rol oynayan ABD’nin ulus-devlet yapısına karşı İsrail ile paralel politikaya sahip olduğunu göstermektedir. Öte taraftan Barrack’ın bu demeci, Türkiye’deki Osmanlı sistemine özlem duyan muhafazakâr siyasetçilerin de duygularını yükseltecek bir söylemdir.

Sonuç

İnsanlar, yaşadığı ülkeden güvenlik, tabii felaketler, politik istikrarsızlıklar, salgın hastalıklar ve ekonomik sebeplerden dolayı başka ülkelere göç etmek zorunda kalırlar. Göçün öznesi konumundaki insanoğlu, açlık, sığınma problemi, sağlık ve gelecek kaygısı gibi konularda birçok mağduriyetler ile yüzleşmek zorunda kalmaktadırlar. Diğer taraftan kitleler halinde göç alan ülkeler, ekonomik, güvenlik, gelen misafirlerin entegrasyonu ve ulus-devlet yapısının korunması bağlamında birçok risk ile karşılaşmaktadır. Ayrıyeten gelen misafirlerin işsizliğin artmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla misafirleri kabul eden ülkede ekonomik koşulların zorlaşması üzerine, kalifiye vatandaşlar kendi geleceklerini inşa etmek için başka ülkelere göç etmek zorunda kalmaktadır. Bu da ülkeye katma değer sağlayan vatandaşların kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Sığınmacılık ve göç konusundaki geliştirilen uluslararası çözümler; gerek sığınmacıların gerekse göçe maruz olan ülkelerin sorunlarını çözmede yetersiz kalmaktadır.

Gelişmiş ülkeler, fayda sağlayacaklarına inandıkları göçmenleri kabul ederlerken, nitelsiz olan göçmenleri; dramatik sonuçlar pahasına kabul etmemektedir. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti’nin de gelen göçmenlerden sadece nitelikli olanları kabul etmesi son derece önem arz etmektedir. Bir Macar mülteci olan Mustafa Celalettin’in ulus-devlet fikrinin tohumlarını atması; nitelikli göçün önemini gösteren örneklerden sadece bir tanesidir. Nitelsiz gelen misafirler birçok sorunları da beraberlerinde getirmektedir.

Türkiye göç yolları üzerinde bir ülkedir. Türkiye Cumhuriyeti ekonomik ve refah seviyesi yüksek olan Avrupa’ya yakın olan konumundan dolayı birçok göçmenler tarafından geçici olarak tercih edilmektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti, Ortadoğu’daki diğer ülkelere kıyasla nispeten istikrarlı olması sebebiyle bazı göçmenler tarafından kalıcı olarak da tercih edilmektedir.

Türkiye, gelen sığınmacıların fazlalığından dolayı ya ulus-devlet yapısından vaz geçecek; ya da gelen göçmenleri ulus-devlet yapısına entegre edecektir. İkinci

57 “ABD temsilcisi Tom Barrack: ‘Güçlü ulus devletler İsrail için bir tehdittir’, *Cumhuriyet*, (21 Temmuz 2025 tarihinde yayınlanmıştır, erişim tarihi 01 Ağustos 2025 <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/abd-temsilcisi-tom-barrack-guclu-ulus-devletler-israil-icin-bir-tehdittir-2420057>)

58 Sümeyye Dilara Dinçer, “ABD Büyükelçisi Tom Barrack AA’ya konuştu”, *Anadolu Ajansı*, (yayınlanma tarihi 26 Haziran 2025, erişim 19 Ağustos 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-nin-ankara-buyukelcisi-tom-barrack-aaya-konustu/3616876#>)

seçenek, bir taraftan emperyalist devletlerin kapalı kapılar ardında desteklediği PKK terör örgütünün bölücü eylemleri, diğer taraftan ise son yıllarda Suriye, İran, Ukrayna ve Afganistan'dan gelen sığınmacıların milyonları bulmasından dolayı kısa vadede kolay görünmemektedir.

Soğuk savaş döneminde özellikle 1960'lardan sonra savaşı göze alamayan süper güçler, stratejik bölgelerde yer alan devletlerin askeri, siyasi ve ekonomik güçlerini ele geçirmek amacındadırlar. Ayrıca bölgedeki gelişmelere yön vermek, hedef aldıkları devletleri yıldırma ve yok etmek için; göç ve terörü sinsi bir silah olarak kullanmaktadırlar. Çünkü hedef aldıkları ülkelerdeki ulus-devlet yapısının bozulması, istikrarın da bozulmasına yol açmaktadır. İstikrarı bozulan devletlerin kaynaklarını sömürmek büyük devletlerin hedefleri arasında yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti eşitlikçi, özgürlükçü, laik, hukuka dayalı üniter bir ulus-devlettir. Ancak son zamanlarda bu kuruluş ilkelerinden uzaklaştığı görülmektedir. Kuruluş felsefesindeki bu ilkelerin önemi; Ortadoğu'daki Irak, İran, Suriye Lübnan ve Libya gibi ülkelerin merkezi bir ulus-devlet anlayışından uzaklaşması sonucu meydana gelen istikrarsız durumlarına bakılınca daha iyi anlaşılmaktadır. Nitekim ABD ve İsrail gibi bölgede planları olan ülkeler, her fırsatta Ortadoğu bölgesini güçlü ulus-devletlerden arındırma politikalarını dile getirmekten çekinmemektedirler.

KAYNAKÇA

1. Resmi Yayınlar

- TBMM, “İskân Kanunu”, erişim 09 Ağustos 2025, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400885.pdf
- TBMM, “İskân Kanunu”, erişim 09 Ağustos 2025, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc013/kanuntbmmc013/kanuntbmmc01302510.pdf
- Resmi Gazete, İskân Kanunu, erişim 09 Ağustos 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, “Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler”, Erişim 01 Ocak 2025, <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>
- Resmi Gazete, erişim 05 Temmuz 2025 Chrome extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22127.pdf

2. Araştırma Eserler

- Ahmad, Feroz, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Arı, Kemal, *Büyük Mücadele*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2023.
- Armaoğlu, Fahir *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997.
- Aygül, Hüseyin ve Eke, Erdal ed. *21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler bir Türkiye Perspektifi*. Ankara: Nobel yayınları, 2018.
- Castles, Stephen ve Miller, Mark J., *Göçler Çağı Modern Dünyada Göç Hareketleri*. Çeviren. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Mustafa Celalettin, *Turcs Ancient Et Modernes*, Paris: 1870.

- Engelhard, Marc, *Sığınmacı Devrimi Son Göç Dalgası Dünyayı Nasıl Tümüyle Değiştirdi?*. Çeviren İlknur Aka, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2020.
- İçduygu, Ahmet ve Erder, Sema ve Gençkaya, Ömer F., *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023 Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Oluşumlara*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırma .Merkezi yayınları, 2014.
- Karal, Enver Z., “Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)”, *Osmanlı Tarihi*. Cilt. 5. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2007
- Kayapınar, Ayşe ed. *Yakın Çağ Avrupa Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Özcan, Mehmet *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku*. Uşak: Uşak Yayınları, 1996.
- Özdağ, Ümit, *Stratejik Göç Mühendisliği*. 2. bs. Kripto yayınevi 2020.
- Renan, Ernest *Ulus Nedir?*, **Çeviren Gökçe Yavaş**, İstanbul: Pinhan Yayın, 2016.
- Uçarol, Rifat *Siyasi Tarih (1789-1994)*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 1995.

3. İnternet Yayınları

Sarı, Muhammet, *1923 Mübadele İmar ve İskân Kanunu*, Yayın Tarihi 12 Nisan 2021, Erişim 31 Temmuz 2025, <https://yeni.ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/911/Atat%C3%BCrk-D%C3%B6nemi-%C4%B0sk%C3%A2n-Kanunlar%C4%B1>,

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, “Gönüllü, Güvenli, Onurlu ve Düzenli Geri Dönüşler Hız Kazandı”, erişim 17 Ağustos 2025 <https://www.goc.gov.tr/gonullu-guvenli-onurlu-ve-duzenli-geri-donusler-hiz-kazandi>

UNCHR, Erişim 18 Ağustos 2025 , <https://www.unhcr.org/tr/>

4. Süreli Yayınlar

Cumhuriyet, 21 Temmuz 2025 tarihinde yayınlanmıştır, Erişim 01 Ağustos 2025, <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/abd-temsilcisi-tom-barrack-guclu-ulus-devletler-israil-icin-bir-tehdittir-2420057>

Dinçer, Sümeyye Dilara “ABD Büyükelçisi Tom Barrack A Aya konuştu”, Anadolu Ajansı, 26 Haziran 2025 erişim 19 Ağustos 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdnin-ankara-buyukelcisi-tom-barrack-aaya-konustu/3616876#>

5. Makaleler

Altındağ, Nuray, “Türkiye’nin PKK Bölücü Terör Örgütü ile Mücadelesine Dair Bir Analiz”, *Anadolu Strateji Dergisi*, 2, 1, (2020): 1-33.

- Altıntaş, Aslıhan Y., “ 11 Eylül 2001 ve 13 Kasım 2015 Terör Saldırılarının Siyasete Etkileri: ABD ve Fransa’nın Terörle Savaş Yaklaşımı”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, (2020): 205-219.
- Barkın, Ersan “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1(2014), 331-360.
- Bayır, K. Dicle, Fuat Aksu, “Açık Kapı Politikasından Güvenlik Tehdidine Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Olgusu”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 2, (2020): 324-356.
- Çalışkan, Mustafa “Suriye’de PKK Faaliyetlerinin Tarihi Arka Planı ve PYD Terör Örgütünün Siyasallaşma Çabaları”, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, (2020): 63-91.
- Ergin, Ayşe D. ve Yiğit Kader, “Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Rejiminde Geçicilik Unsuru: “Geçici” Olan Nedir?”, *İnsan Hakları Yıllığı*, 42.,2, (2024): 79-122.
- Erkan, Süleyman “Savaş ve Barış Bağlamında XIX. Yüzyıl Uluslar Arası İlişkileri’nin Özellikleri”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, (Aralık 2010): 93-115.
- Gök, Gonca O., “Kimin Güvenliği? Uluslar arası Göç-Güvenlik İlişkisi ve Uluslar Arası Örgütlerin Rolü”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, (2016): 65-82.
- Greenhill, Kelly M., “Strategic Engineered Migration As a Weapon of War”, *Civil Wars*, 10, 2(2008), 6-21. erişim 16 Ağustos 2025, <https://doi.org/10.1080/13698240701835425>
- Gümüş, Musa, “1948 Mülteciler Meselesi Örneğinde 19. yüzyıl Türk Diplomasisi”, *Histori Studies International Journal of History*, 2, 2(2010), 257-258.
- İnan, Canan E., “ Türkiye’de Göç Politikaları: İskân Kanunları üzerinden Bir İnceleme”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2, 3, (2016): 10-33.
- Jahangiri, Cansu Ç., “Misafirperverlik ve 19. Yüzyıl Osmanlı Diplomasisi: 1848/49 Macar Mültecileri Meselesi”, *Akademik Düşünce Dergisi*, 11(2025), 41-64.
- Kartal, Bilhan ve Emre Başçı, “Türkiye’ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 2, (2014): 275-299.
- Kaygusuz, Deniz “Uluslararası İlişkilerde Göç Olgusu ve Göçün Güvenleştirilmesi”, *Akademik Düşünce Dergisi*, 3, (2021): 60-76.
- Korkmaz, Ahmet ve Bilhan Kartal ve Emre Başçı, “Türkiye’ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 2, (2014): 275-299.

- Polat, Ferihan ve Bincan, Sevil, “Türkiye’de Siyasal Partilerin Yasa Dışı Göç Sorununa Yönelik Tutumları: 13 Kasım 2022 Taksim Terör Saldırısı Örneği”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 2(2023), 284-295.
- Saydam, Abdullah, ”Osmanlıların Siyasi İlticalara Bakışı ya da 1949 Macar-Leh Mülteci Meselesi”, *Belleten*, 61, 231(1997), 339-386.
- Saygın, Elif Zülal “Atatürk Dönemi Göç ve İskân Politikaları”, *ASSAM Uluslararası Dergi*, 9, 22, (2022): 1-18.
- Semiz, Yaşar “İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Türkçülük Politikası”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 35, (2014): 217-244.
- Şakacı, Bilge Kağan ve Selçuk Özkaya, “1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu ve Basındaki Yansımaları”, *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 7, 2, (2021): 249-268.

6. Tezler

- Akdoğan, Sergen *Geçici Koruma Statüsündeki Yabancıların Çalışma Hakları*, T.C. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022).
- Benzer, Ekrem *Uluslararası Hukuk Perspektifinden Mülteci Rejiminin Gelişim Süreci ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği*, (Doktora Tezi TC Dicle Üniversitesi, 2023).
- Gümüş, Musa *1848 İhtilalleri Sonrasında Osmanlı Devleti’ne Sığınan Leh ve Macar Mültecileri’nin Osmanlı Modernleşmesine Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, 2007).
- Korkmaz, Ahmet *Türkiye’ye Yönelik Sığınmacı ve Mülteci Hareketlerinin Ulusal Güvenliğe Etkileri: Suriyeli Sığınmacılar Örneği*, (Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, 2017).
- Oba, Meltem Ece *Türk Hukukunda Geçici Koruma Rejimi*, (Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi, İstanbul, 2018).
- Özkerim, Neslihan, *Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda İltica Hakkı*, (Yüksek Lisans Tezi T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2015).

Extended Abstract

The phenomenon of migration has existed throughout human history and has taken on different purposes and forms over time. In ancient times, hunter-gatherer societies migrated to meet their nutritional needs. This changed with the development of agriculture, and the emergence of empires such as the Roman, Mongol, and Ottoman empires led to ethnically based migrations. In the Middle Ages, wars and trade increased motivations for migration. With the Industrial Revolution, migration from Europe to the Americas for economic opportunities increased. Nationalism after the French Revolution added a new dimension to the phenomenon of migration. This article will examine the evolution of the nation-state concept in Türkiye and the impact of wars in its immediate vicinity on migration. The research will be conducted using scientific publications, UNHCR data, and various official documents. Important works on migration include “Türkiye’s International Migration Policies, 1923-2023,” published by Koç University in 2014, and “The National Security Effects of Asylum and Refugee Movements Towards Turkey” by Ahmet Korkmaz. Refugees, Asylum Seekers, and Temporary Protection

Two world wars in the 20th century brought mass migration and the issue of asylum to the forefront. The first refugee organization was established for many people after World War I. Fridtjof Nansen issued the “Nansen Passport” for Russian and Ottoman immigrants in 1922. Between 1933 and 1939, a new organization was established for refugees fleeing Germany. After World War II, the 1951 Geneva Convention was adopted. This convention defined refugee status and its scope was expanded by the New York Protocol in 1967.

Migration is the act of moving to another country for social and economic reasons. A refugee is someone who has applied for and been granted asylum; an asylum seeker is someone who is waiting for their asylum application to be accepted. Temporary protection status refers to the emergency response to refugees arriving in masses. Settlement Laws and Asylum Regulations in Türkiye: Migration movements in Türkiye were implemented after the War of Independence to support the nation-state structure. The first Population Exchange and Resettlement Law came into force in 1923. Türkiye has enacted various settlement laws in line with its goal of joining the European Union. The Asylum Regulation, signed in 1994, is enshrined in the Turkish legal system. Syrians were granted “temporary protection” status in 2014, and Türkiye has accepted a large number of refugees due to the Syrian crisis. The Relationship

Between Migration and National Security: Migration can pose a threat to national security. Terrorist incidents have called into question the relationship between migration and security. The September 11 attacks, in particular, have led countries to reexamine their border security. Terrorist incidents in Türkiye have also increased concerns on this issue. The Development of the Nation-State Concept: With the French Revolution, nationalism spread rapidly worldwide. The Ottoman Empire began to disintegrate under the influence of this movement. The Committee of Union and Progress brought the idea of Turkism to political prominence. The establishment of the Republic of Türkiye increased the importance of the principle of nationalism. Between 1923 and 1950, Türkiye directed migration movements within the framework of nationalization policies. Conclusion: Migration causes people to seek other countries for security, economic, and political reasons. However, countries that receive mass migration face challenges such as integration, economic hardship, and maintaining the nation-state structure. Türkiye faces challenges integrating immigrants. While developed countries tend to accept qualified immigrants, Türkiye needs to reconsider its policies on this issue. Türkiye's nation-state structure is being reevaluated in the context of migration and international relations. Imperialist powers are developing various strategies to disrupt the nation-state structure, and this threatens Türkiye's national security.